

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Evropska strategija za večjo rast in delovna mesta v obalnem in pomorskem turizmu

(COM(2014) 86 final)

(2014/C 451/10)

Poročevalec: **Paulo BARROS VALE**

Evropska komisija je 7. marca 2014 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Evropska strategija za večjo rast in delovna mesta v obalnem in pomorskem turizmu

COM(2014) 86 final.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 23. junija 2014.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 500. plenarnem zasedanju 9. in 10. julija 2014 (seja z dne 9. julija) s 189 glasovi za in 6 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja obravnavano sporočilo, tako kot prejšnji sporočili iz let 2010 in 2012, saj meni, da so pobude, ki lahko prispevajo k razvoju obalnega in pomorskega turizma, pomembne.

1.2 EESO ob upoštevanju omejitev iz Pogodbe o delovanju Evropske unije podpira ukrepe iz sporočila Komisije, vendar želi vseeno predstaviti nekatera priporočila in opozorila z namenom prispevati k pametni, trajnostni in vključujoči rasti obalnega in pomorskega turizma, kakor je navedeno v strategiji Evropa 2020.

1.3 Evropa mora izkoristiti svoje naravne vire ter spodbujati svoje kraje odličnosti tako, da bosta narava ter prostorsko načrtovanje obalnih in pomorskih območij usklajena. Glede na to, da ima obalno območje z okoljskega, gospodarskega in socialnega vidika poseben strateški pomen, je treba njegove težave reševati v okviru celostne politike trajnostnega razvoja, pri čemer so posebnega pomena prostorsko načrtovanje, ravnoesje med izkoriščanjem obnovljivih virov energije in drugimi obalnimi dejavnostmi ter spoštovanje urbanističnih pravil. Podnebnih sprememb, ki se občutijo in ki vplivajo na obalna območja ali jih celo uničujejo, kar vodi v umikanje obale, ni mogoče podcenjevati, saj zahtevajo korenita in dolgotrajna prilagajanja.

1.4 EESO je v preteklosti že izrazil in znova poudarja svojo zamisel o ustanovitvi evropske agencije za turizem, v kateri bi sodelovale vse zainteresirane strani, kot so turistične zveze, turistične regije, turistični organi ter sindikalne organizacije iz sektorja. Vzpostavitev takšne organizacije je lahko gonilo za promocijo Evrope v svetu.

1.5 Lahko bi se preučila zamisel o resnični skupni politiki za turizem, ki sicer ohranja svobodo odločanja držav članic, vendar hkrati obravnava sektor v okviru globalnega pristopa z oblikovanjem sinergij in usklajevanjem politik posameznih držav članic. Vsako leto se pojavljajo različne zamisli, ki ostanejo zgolj zamisli zaradi pomanjkanja usklajevanja in skupne strategije za turizem, s katero je mogoče promovirati evropsko oznako tradicionalnih in netradicionalnih turističnih destinacij, zgodovinsko dediščino in gastronomijo ter hkrati obvladovati morebitno negativno publiciteto, ki se občasno pojavlja.

1.6 Rast množičnega turizma, ki je v veliki meri posledica nizkocenovnih letalskih prevoznikov, je treba izkoristiti, tako da se oblikujejo ali spodbujajo prometne povezave med območji, ki so povezana z letališči, in bolj oddaljenimi območji, s čimer se ob vključitvi oddaljenih območij, ki postanejo privlačna za turiste, med turistične poti, poveča domet regije, ter se tako omogoči, da se v okviru istega potovanja združijo obiski urbanih in obalnih destinacij. Za spodbujanje mobilnosti je ključno, da so informacije o obstoječih povezavah zbrane na enem mestu. EESO opozarja na nujno spremembo zakonodaje o izdaji vizumov, ki lajša mobilnost za neevropske turiste, zlasti turiste iz Kitajske in drugih gospodarstev v vzponu.

1.7 Posebno pozornost bo treba nameniti oddaljenim območjem, zlasti na severu Evrope, ki imajo odlične okoljske pogoje, tako da se spodbudijo prometne povezave ter zagotovijo infrastruktura, komunikacijske storitve in brezžične internetne povezave, ki privlačijo turiste in prispevajo k ohranitvi prebivalstva v teh regijah.

1.8 Nujno je ustrezno upravljanje turističnih pristanišč, saj primanjkuje informacij o obstoju marin ter medsebojni povezanosti pristanišč, kar otežuje dostop za jachte in križarke. Pomanjkljivo upravljanje pristanišč pomeni oviro za razvoj turizma ter za pretok ljudi in blaga, Komisija pa lahko ta problem preuči z vidika politik oblikovanja enotnega trga in prostega pretoka ter si prizadeva za odpravo obstoječih pomanjkljivosti.

1.9 Eksponentno povečevanje obsega križarjenj je ustvarilo novo realnost, katere učinke je še treba ustrezno analizirati. Medtem ko je povečanje pritoka turistov v nekatera pristanišča pomembno za razvoj obalnih območij, pa je treba čim bolj zmanjšati negativne vplive, ki jih lahko ima takšno število obiskovalcev na vrhuncu sezone na obiskana območja. Treba je biti ustrezno pripravljen za odzivanje na nevarnosti onesnaženja voda in zraka kot posledice goriv, ki jih uporabljajo velike križarke, ter na okoljska tveganja, ki so rezultat obiskov na tisoče oseb v turističnih destinacijah. Poleg tega si je treba prizadevati za usklajevanje informacij o postankih teh ladij z lokalnimi turističnimi organi, da se prepreči sočasen prihod turistov iz križark in drugih ladij, ki lahko svoje obiske organizirajo ob drugih urah dneva.

1.10 Predlagani ukrep o izvedbi raziskave o potrebah po usposabljanju ter o oblikovanju rubrike „modra delovna mesta“ na portalu EURES je pomemben, vendar je ključnega pomena, da Komisija množično obvešča in ozavešča države članice, naj vključijo rezultate raziskave v svoje nacionalne politike usposabljanja. Ukrepi usposabljanja, ki jih je treba podpreti, usmerjeni ne samo v zaposlene v podjetjih in institucijah, povezanih s turizmom, temveč tudi v delodajalce v sektorju, morajo poleg tem, ki zagotavljajo boljšo kakovost turističnih storitev, obravnavati tudi vprašanja, ki promovirajo Evropo kot turistično destinacijo. Treba je poudariti, da je treba mlade začeti ozaveščati o pomenu turizma, evropske dediščine in okolja že v zgodnji starosti med obveznim izobraževanjem.

1.11 Tudi kar zadeva križarski turizem, bi morala Evropa skrbno spremljati politike zaposlovanja, ki jih izvajajo organizatorji križarjenj. V rastočem sektorju, ki ima velik potencial za zaposlovanje, je zaposlovanje mladih Evropejcev mogoče in treba zaščititi.

1.12 EESO poudarja pomen nekaterih določb, s katerimi se je mogoče odzvati na izzive sektorja turizma ter zlasti vprašanja obalnega in pomorskega turizma, kot so:

- spodbujanje evropske platforme, ki vključuje celovite informacije o cestnih, železniških, pomorskih in zračnih povezavah – mobilnostne težave, povezane s turističnimi tokovi, zaradi pomanjkanja informacij o razpoložljivih prevoznih sredstvih, težav pri usklajevanju prevoza ali celo neobstoja prometnih povezav ovirajo razvoj oddaljenih regij z velikim turističnim potencialom, zlasti na severu Evrope.
- spodbujanje naravnega in trajnostnega turizma, socialnega turizma, pomorskega turizma, kulturnega in športnega turizma, poslovnih potovanj, turizma za dobro počutje in terapijskega turizma, zgodovinskega, kulturnega, verskega in gastronomskega turizma;
- spodbujanje turizma za starejše in invalide, osebe z omejeno mobilnostjo in osebe s posebnimi potrebami;
- priznanje kulturne in edinstvene dediščine Evrope, ki nas loči od drugih regij, zaščita te dediščine in njena promocija kot turistične destinacije odličnosti;
- prizadevanja za spodbujanje varnosti, ki jo lahko Evropa ponudi svojim obiskovalcem v času potovanja in bivanja ter z vidika kakovosti vode in prehranske varnosti, zdravstvene, farmacevtske in bolnišnične oskrbe, osebne varnosti ter spoštovanja državljanov in njihovih temeljnih pravic.

1.13 EESO meni, da je treba izvesti študijo o željah turistov, ki so obiskali ali imajo namen obiskati Evropo, o tem, kaj jim je bilo všeč in kaj ne, zakaj so se ali se niso odločili za ponovni obisk ter o tem, zakaj se raje odločajo za neevropske destinacije. Ta študija, ki jo morajo razširjati različni organizatorji potovanj, pristanišča in marine, turistična združenja in turistični organi, vlade in evropski organi, bi omogočila poznavanje vedenja in značaja turistov ter bi prispevala k sprejemanju odločitev in pripravi skupnih strategij za razvoj sektorja.

1.14 EESO poleg tega poziva, da se v okviru razprave o turizmu in ukrepih, ki jih je treba sprejeti, vzpostavi povezava med pomorskim in obalnim turizmom ter rečnim turizmom, pri čemer je treba izkoristiti pogoje, ki jih nudijo reke in rečna ustja, kot dopolnilo dejavnostim na obalnih območjih. Izkoriščanje potenciala rek omogoča zagon novih proizvodov, kot so križarjenja v povezavi z gastronomijo, podeželski in ekoturizem, medtem ko lahko rečna ustja, ki so območja velikega krajinskega in izobraževalnega pomena, nudijo možnosti za opazovanje ptičev in biotske raznovrstnosti, ki je značilna za ta območja.

2. Uvod

2.1 Obravnavano sporočilo, ki je nadaljevanje sporočila iz leta 2010 ⁽¹⁾, v katerem je napovedana strategija za trajnostni obalni in pomorski turizem, ter sporočila iz leta 2012 „Modra rast: možnosti za trajnostno rast v morskem in pomorskem sektorju“ ⁽²⁾, obravnava enega od petih področij modrega gospodarstva, ki so prednostnega pomena za ukrepanje, in sicer sektor obalnega in pomorskega turizma.

2.2 Sektor obalnega in pomorskega turizma je že bil opredeljen kot pomembna vrednostna veriga, ki lahko ustvari trajnostno rast in delovna mesta. Obalni in pomorski turizem pomeni največjo pomorsko dejavnost v Evropi, saj zaposluje skoraj 3,2 milijona ljudi, med katerimi skoraj polovico predstavljajo mladi. Sektor ustvari 183 milijonov EUR bruto dodane vrednosti, v veliki meri ga sestavljajo mikro ali mala in srednja podjetja, v njem pa je dejavna tretjina vseh podjetij v Evropi, ki so povezana s turizmom.

2.3 Namen sporočila je opredeliti izzive, s katerimi se sooča sektor in ki so naslednji: spodbujanje učinkovitosti in konkurenčnosti prek izboljšanja znanja, pri čemer se obravnavata spremenljivost povpraševanja in obstoječa razdrobljenost sektorja; spodbujanje spretnosti in znanja ter inovacij; krepitev trajnosti z obravnavanjem pritiskov na okolje, spodbujanjem inovativne, trajnostne in visokokakovostne ponudbe ter prepoznavanjem priložnosti v geografskih omejitvah, zlasti v povezavi z otoško lego in oddaljenostjo.

2.4 Sporočilo obravnava tudi vprašanja, povezana z uporabo finančnih sredstev Unije in povezovanjem politik EU, ki vplivajo na obalni in pomorski turizem.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Modra rast, ki vključuje tradicionalne sektorje ter razvijajoče se in nove sektorje, je zapleten in ambiciozen izziv, ki ga je treba celostno obravnavati. Pri izkoriščanju potenciala obalnih območij je treba upoštevati interese različnih udeleženih sektorjev, pri tem pa ne izključiti okoljskih vprašanj, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti prostorskemu in pomorskemu načrtovanju, ki vplivata na turistično ponudbo. Odbor opozarja, da je treba to problematiko obravnavati v okviru medsektorskega pristopa, saj brez ohranjanja krajine in varstva okolja ni mogoče razvijati obalnega ali katere koli druge vrste turizma. Glede na pomen rabe obnovljivih virov energije jih je treba močno spodbujati. Posebno pozornost je treba nameniti lokaciji infrastrukture, tako da se ne onemogoči razvoj dejavnosti pomorskega turizma. Izgibati se je treba postavljanju jedrskih elektrarn na turistično privlačnih območjih.

Vzpostaviti je treba dinamično ravnovesje med obalnimi območji, saj so meteorološki pojavi in človeška dejavnost vir stalnih sprememb. Naravni viri so temelj gospodarstev, zaradi česar jih je treba skupaj z inovacijami obravnavati kot steber pametne in socialno vključujoče rasti.

3.2 Turizem se že vrsto let sooča z istimi glavnimi težavami: treba je premagati izzive, povezane s sezonskostjo, negotovimi in nizko kvalificiranimi delovnimi mesti (zlasti med mladimi), pomanjkanjem ponudbe novih inovativnih proizvodov ter s težavami zlasti mikro podjetij in MSP pri dostopu do finančnih sredstev. Zato je ključnega pomena vzpostavitev evropskega političnega okvira za razvoj turizma, resnične evropske politike za turizem, ki usmerja skupne strategije razvoja ob spoštovanju svobode držav članic, da razvijejo svoje politike na nacionalni ravni.

⁽¹⁾ COM(2010) 352 final – mnenje EESO: UL C 376 z dne 22.12.2011, str. 44.

⁽²⁾ COM(2012) 494 final – mnenje EESO: UL C 161 z dne 6.6.2013, str. 87.

3.3 Boj proti sezonskosti obalnega in pomorskega turizma mora temeljiti na ponudbi novih proizvodov, ki privabljajo nove potrošnike zlasti v nizki sezoni. Razvoj novih proizvodov, usmerjenih v turizem za starejše ali prikrajšane skupine, izkoriščanje potenciala navtičnega turizma, bodisi rekreacijskega čolnarjenja (jadrnice za križarjenje in motorni čolni), vodnih športov (jadrnanje, deskanje na vodi, kajtanje, *surf*, *bodyboard*, veslanje, vožnja s kanujem, smučanje na vodi, vodno-motorni športi, športni ribolov, podvodni lov ali potapljanje, vključno s potapljanjem do ladijskih razbitin) bodisi izletov z ladjo in križarjenj, razvoj turizma, povezanega z zdravilišči ali z golfom, ter naravni turizem, so lahko rešitev za povečanje stopenj zasedenosti v nizki sezoni, kar prispeva k ohranitvi prebivalstva v regijah, odvisnih od turizma. Tudi podpora razvoju novih industrij, povezanih s turizmom – zlasti na oddaljenih območjih –, ki uporabljajo proizvode iz obalnih območij, ter univerzalen dostop do širokopasovnih omrežij lahko prispevata k boju proti sezonskosti in sta lahko dejavnik privabljanja mladih v ta območja.

3.4 Nekatere od teh manj tradicionalnih navtičnih dejavnosti že intenzivno razvijajo lokalni športni klubi in je mogoče izkoristiti njihovo znanje. Podpora navtičnemu turizmu mora postati realnost, pri čemer je treba področje zakonsko urediti, vzpostaviti novo infrastrukturo ali posodobiti že obstoječo ter ustvariti nove možnosti, ki omogočajo to vrsto ponudbe, ki je močno privlačna za netradicionalne skupine prebivalstva.

Pomorski in obalni turizem se na različnih krajih povezuje z rečnim turizmom. To tesno povezanost je treba upoštevati, pri čemer se priporoča priprava skupnih strategij razvoja. S tega vidika je treba spodbuditi rekreacijsko plovbo z razvojem novih proizvodov, ki združujejo potencial pomorskih in rečnih dejavnosti.

3.5 Turizma ni mogoče obravnavati ločeno, temveč kot sektor, na katerega vplivajo različne politike EU, zlasti prometna politika, politika zaposlovanja, izobraževalna in okoljska politika, politika inovacij, varnostna in potrošniška politika itd. Težave je treba obravnavati celostno, saj ukrepi različnih politik neposredno vplivajo na učinkovitost sektorja.

3.6 Komisija nima pristojnosti za neposredno ukrepanje na področju turizma, vendar lahko nekatere opredeljene težave odpravi s pomočjo ukrepov v okviru svojih pristojnosti za spodbujanje notranjega trga, zlasti v zvezi s prostim pretokom ljudi in blaga ter ciljem vzpostavitve enotnega trga, tako da obravnava težave, ki presegajo področje turizma in vplivajo tudi na druga področja, na katerih je ukrepanje ne samo možno, temveč tudi zaželeno.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Informacije o sektorju turizma so razpršene, študije in ocene zaradi pomanjkanja podatkov ali posebnih kazalnikov, ki omogočajo njihovo primerljivost, pa otežene. EESO pozdravlja namero, da se odpravi ta pomanjkljivost, vendar opozarja na dejstvo, da je bil od sporočila iz leta 2010, ko je bila navedena težava ugotovljena, na tem področju dosežen le omejen napredek.

4.2 Prizadevanja Komisije pri promociji kakovostnega turizma, ki ga ponuja Evropa, lahko prispevajo k zmanjšanju problema sezonskosti ter z njo povezanih socialnih in gospodarskih težav. Evropa se sooča s konkurenco novih destinacij v državah v vzponu, ki ponujajo privlačne nizke cene, vendar ne zagotavljajo enakih pogojev na področju varnosti ali kulturne raznolikosti. Promocija Evrope kot turistične destinacije mora temeljiti na kakovosti kot posebnem dejavniku in na glavnih prednostih Evrope: njenem edinstvenem kulturnem bogastvu, varnosti, raznolikosti storitev, spoštovanju pravic državljanov, enostavnem dostopu za invalide ali osebe s posebnimi potrebami ter razpoložljivosti telekomunikacij in brezžičnih internetnih povezav. Priznanje pomena kulturne dediščine Evrope in njeno varstvo sta ključna za razvoj trajnostnega in vključujočega turizma.

4.3 Posebno pozornost je treba nameniti tudi turizmu za starejše. V globalnem okolju, v katerem se prebivalstvo stara, je treba pri opredelitvi strategij sektorja posebno pozornost nameniti turizmu, povezanemu z zdravjem ter kulturno in naravno dediščino. Navsezadnje največ trošijo turisti, starejši od 50 let, starejši turisti pa imajo največ časa za potovanja in se odločajo za nizke sezone.

4.4 Trg križarskih potovanj se je znatno povečal. Vseeno pa je dejanski učinek postankov ladij na obalne dejavnosti majhen, saj so postanki kratki, obveščanje o lokalnih ponudbah pa ni učinkovito. Spodbujanje dialoga med organizatorji križarjenj, pristanišči in zainteresiranimi stranmi v obalnem turizmu, kakor se predlaga v sporočilu, je pomembno in mora potekati v okviru razvoja nadnacionalnih in medregionalnih partnerstev, mrež, skupin in strategij za pametno specializacijo, ki preprečujejo razdrobljenost sektorja. Učinkovitost povezovanja v mreže je realnost, do katere turizem ne sme biti brezbrizen. Takšna podpora bi lahko bila del dejavnosti evropske agencije za turizem, ki je bila že predlagana in bi služila kot platforma za široko razpravo o težavah sektorja ter temelj za povezovanje v mreže in sodelovanje.

4.5 Usposabljanje kvalificiranega osebja je ključno za trajnostno in vključujočo rast. Sektor turizma se sooča s posebnimi težavami na področju kvalificiranosti delovne sile, saj veliko število mladih opravlja sezonska dela in zaseda negotova delovna mesta, na katerih imajo malo možnosti za poklicno napredovanje. EESO podpira oblikovanje rubrike „modra delovna mesta“ na portalu EURES in raziskavo o potrebah po usposabljanju v sektorju turizma, pri čemer opozarja, da je treba države članice pozvati, naj upoštevajo te rezultate pri promociji možnosti usposabljanja, ki se financirajo iz Evropskega socialnega sklada in drugih zasebnih virov, ter da je treba spodbujati povezovanje šol v že obstoječe mreže in predstavitev projektov, povezanih s turizmom, pod okriljem programa Erasmus+. To bi moralo vključevati tudi usposabljanje delodajalcev v sektorju, da bi spoznali dobre prakse upravljanja in jih uporabljali, prejeli najnovejše informacije o veljavni zakonodaji in o uporabi informacijskih tehnologij, hkrati pa se seznanili z okoljskimi problemi in posebnimi težavami v sektorju turizma.

4.6 Kar zadeva vprašanje različnih pristojnosti, ki jih države članice zahtevajo od voznikov plovil, EESO meni, da je Komisija v svojih predlogih premalo ambiciozna. Čeprav drži, da ima Komisija na področju turizma omejene pristojnosti, pa to ne velja za področji prostega pretoka ljudi in oblikovanja enotnega trga, v katera se uvršča turizem.

4.7 Uporabo inovativnih sistemov upravljanja je treba spodbujati prek IKT in turističnega poslovnega portala. Odbor opozarja, da ta portal, ki ga spodbuja Komisija, kot tudi druge strani, povezane s turizmom, kot je spletna opazovalnica turizma, platforma *Tourism Link* ali platforma *eCalypso*, niso prevedeni v vse jezike, kar lahko v nekaterih državah pomeni oviro pri njihovi uporabi ali odvrta od njihove uporabe.

4.8 Trajnost obalnega in pomorskega turizma mora temeljiti na polnem varstvu okolja, pri čemer je treba kopenska in pomorska ozemlja obravnavati kot medsebojno povezana. Krepitev trajnosti s predlaganimi ukrepi je velikega pomena za razvoj novih proizvodov, ki vključujejo bogastvo evropske dediščine in varstvo okolja. Znova je treba opozoriti, da so ukrepi na drugih področjih, kot so okolje, pomorstvo in promet, povezani s turizmom, zaradi česar mora Komisija pri teh pobudah posebno pozornost nameniti posledicam za sektor turizma.

4.9 EESO pozdravlja vključitev turizma med posebne cilje programa COSME za obdobje 2014–2020, saj je to pomembna priložnost za razvoj sektorja s podporo mednarodnih projektov sodelovanja ter sprejetjem trajnostnih modelov razvoja turizma, ki jih spodbujajo v okviru Evropskih destinacij odličnosti. EESO podpira tudi pripravo spletnega vodnika s pregledom glavnih možnosti financiranja, saj imajo lahko pobude na področju turizma horizontalni značaj. Odbor še enkrat opozarja, da lahko jezikovne ovire pomenijo težavo pri uporabi in razlagi spletnega vodnika.

V Bruslju, 9. julija 2014.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
HENRI MALOSSE